

Swarzędzki alfabet historyczny Antoniego Kobzy

Paczkowo

(fragmenty historii)

Wieś Paczkowo licząca 1607 mieszkańców (2015 r.), leży na wschód od Swarzędza przy drodze nr 92 i linii kolejowej Poznań – Warszawa.

Nazwa wsi ma charakter dzierżawczy i pochodzi od nazwy osobowej Paczek będącej formą pochodną imienia Pakosław. Najstarszy dokument zawierający nazwę Paczkowo pochodzi z roku 1329...

... Paczkowo posiadało stosunkowo rozległe obszary uprawne, których wielkość jest znana dzięki poborowi podatków, obliczanych na podstawie areалу ziemi należącej do chłopów. Wielkość uprawianej ziemi ulegała na przestrzeni dziejów wsi znacznym wahaniom. W 1423 r. pobrano podatek od 16 łanów... W latach 1580 i 1583 tylko od 4 łanów.

... Właścicielem wsi w ramach uposażenia prepozytury była kapituła katedry poznańskiej...

W XVI wieku prepozytami i właścicielami majątku przypisanego tej funkcji byli między innymi Piotr Myszkowski, który zrzekł się prepozytury, a na jego miejsce przyszedł w 1566 r. Jan Kochanowski, jeden z najwybitniejszych przedstawicieli polskiego i europejskiego renesansu, będący osobą świecką. Poeta objął w posiadanie sześć wsi

i dziesięciny z kilku innych. Wszelkie sprawy gospodarcze oraz obowiązki związane z funkcją proboszcza kapituły kanoników katedry, załatwiał korespondencyjnie lub przez prokuratora, czyli swojego zastępcę, którym był kanonik Jan Powodowski. W czerwcu 1574 r. Jan Kochanowski zrzekł się prepozytury poznańskiej, a funkcję tę przyjął ks. kan. Jan Powodowski. ...

W Paczkowie znajdował się w XVI wieku folwark należący do prepozyta, a uprawiany przez kmieci jeszcze w wiekach XVII i XVIII. Wieś należała do parafii w Swarzędzu. W 1774 r. w Paczkowie było 10 dymów (domów), co stawiało go w rzędzie wsi średniej wielkości. Pod datą roczną 1777 wymienia się Józefa Trzczińskiego z Paczkowa pod Siekierkami, ale nie wiadomo czy był on posesjonatem (w tym wypadku dzierżawcą) czy tylko jednym z mieszkańców Paczkowa. ... Po konfiskacie majątków kościelnych przez zaborcze królestwo pruskie w latach 1796-8, Paczkowo włączono do domeny państwowej (tzw. domena lub ekonomia poznańska).

... Przed uwłaszczeniem chłopów (1823 r.) Paczkowo składało się z folwarku królewskiego z trzema domami robotników rolnych – zarządzanego przez ekonomię poznańską

W lipcu 2018 r. r. ukazała się książka Antoniego Kobzy „Dzieje wsi okolic Swarzędza. Szkice i materiały do historii powiatu poznańskiego”. Od czerwca 2017 r. na łamach Prosto z Ratusza publikujemy jej fragmenty. **Dziś: Paczkowo. Książka jest do nabycia u autora, a jej koszt wynosi 50 zł.**

oraz z czterech gospodarstw zwanych pół rolniczymi. Były to gospodarstwa użytkowane za odrabianą pańszczyzną, czynsz pieniężny oraz daniny w naturaliach...

Gospodarstwa znajdowały się w użytkowaniu: Grzegorza Kijaka, Chryzostoma Dolaty, spadkobierców zmarłego Tomasza Wiśniewskiego oraz Jakuba Kostrzewskiego, który również posiadał w użytkowaniu karczmę.

Uwłaszczenie chłopów

Umowa separacyjno – regulacyjna zawarta między dominium (czyli występującą w tej roli ekonomią poznańską) a włościanami i nowymi osadnikami w 1831 r. nadawała na własność ziemię wcześniejszym użytkownikom, w następujących wielkościach: Grzegorz Kijak – 140 mórg 131 pr. kw. (ok. 35 ha); Chryzostom Dolata – 139 m. 170 pr. kw. (ok. 35 ha); Józef Michałowski – 143 m. 95 pr. kw. (ok. 36 ha); Jakub Kostrzewski – 110 m. 106 pr. kw. (ok. 27 ha). Nowym osadnikom pochodzącym z Paczkowa lub spoza tej wsi: Jakubowi Wiśniewskiemu, Johannowi Michaelowi Giere, Antoniemu Wiśniewskiemu...

... Po uwłaszczeniu włościan w Paczkowie, część gospodarstw zmieniała właścicieli nie tylko poprzez dziedziczenie, ale również w wyniku handlu ziemią. W latach sześćdziesiątych i na pocz. lat siedemdziesiątych XIX w. niektóre polskie gospodarstwa ulegały przymusowej sprzedaży

Karczma w Paczkowie na początku XX wieku.

Budynek dworca kolejowego z lat osiemdziesiątych XIX wieku.

(fot. Antoni Kobza)

ży (subhastacje).

... Sama wieś także zmieniała się dość widocznie, bowiem była tu pobudowana w 1887 r. stacja kolejowa posiadająca początkowo osobną nazwę Hartmannsfeld, a później połączona z Osthausen. Od 1900 r. działały także poczta (nr 168) oraz telegraf.

... Po zakończeniu I wojny światowej, w końcu grudnia 1918 r. wybuchło zwycięskie powstanie wielkopolskie, w którym także uczestniczyli ochotnicy z Paczkowa. Byli to: Brzozowski Franciszek (1900-1968) s. Melchiora, ur. w Paczkowie; Schmidt Leon (1892-?) ur. w Paczkowie; Schmidt Władysław (1897-1948) s. Władysława, ur. w Paczkowie; Wieczorek Józef (1902-?) s. Stanisława, ur. w Paczkowie.

... Paczkowo przed wybuchem II wojny światowej składało się z folwarku należącego do Niemca (Jeske) oraz czterech gospodarstw rolnych, w tym dwóch należących do gospodarzy narodowości polskiej (Bartkowiak i Szymkowiak) i dwóch do gospodarzy narodowości niemieckiej (Jenc, Turbau). Nieliczni mieszkańcy pracowali poza rolnictwem (szkoła, poczta, stacja kolejowa, niewielkie przedsiębiorstwa), a najwięcej ludzi zatrudniało się w charakterze robotników rolnych u Jeskego i wspomnianych gospodarzy.

Okupacja niemiecka (1939-1945) i koniec wojny

... Wybuch II wojny światowej spowodował, że w Paczkowie na początku września 1939 r. pojawiła się fala uchodźców, któ-

rzy znaleźli schronienie w zabudowaniach folwarcznych. We wsi, przez jedną noc kwaterował również pododdział ułanów. Dnia 10 września 1939 r. wkroczyło do Paczkowa wojsko niemieckie. W pierwszych dniach okupacji aresztowano sołtysa Szczepana Tadyśiaka, Andrzeja Bzowego, 16-letniego Mrozińskiego syna kowala i innych.

... W 1941 r. Niemcy zorganizowali w budynku poszkolnym w Sarbinowie obóz pracy, początkowo dla 50 osób. Więźniowie, którymi byli Żydzi z getta łódzkiego budowali boczną linię kolejową ze stacji w Paczkowie w kierunku Skałowa. Nieludzkie warunki panujące w tym obozie przejawiały się m.in. w niedożywieniu pracujących ponad siły więźniów. Powodowani współczuciem mieszkańcy Paczkowa starali się dożywić więźniów. Jedzenie podrzucano do specjalnie przygotowanych drewnianych koryt ustawionych wzdłuż drogi, z których maszerujący więźniowie pośpiesznie brali świeżo gotowane ziemniaki i nierzadko kawałki boczku. Mieszkańcy widzieli, że

Żydzi najpierw ogrzewali zziębnięte ręce gorącymi ziemniakami, a potem je zjadali.

... Rodziny Jesków i Lode także opuściły Paczkowo wozem konnym przy pomocy Wacława Tomczaka, który był woźnicą w ich majątku. Przez Frankfurt n. Odrą i Poczdam przedostali się do Dömnitz nad Łabą. Po wojnie (1992 r., 2001 r. 2002 r.) dawni uciekinierzy odwiedzali rodzinę Tomczaków wspominając z wdzięcznością pomoc Wacława w ich ucieczce.

... W 1947 r. do pracy w szkole w Paczkowie skierowano Zygmunta Szymańskiego (1903-1983), który w latach trzydziestych XX w. pracował na stanowisku kierownika szkoły w Zbrudzewie koło Śremu, a po 1945 r. w Mosinie.

... Wykaz sołtysów Paczkowa (niepełny) od 1990 r.: Piotr Kramkowski (1990 – 2010), Małgorzata Głabas-Gruszka (2010 –).

Dwór w Paczkowie z pocz. XX wieku.
(fot. Antoni Kobza)

